

5. Шим Джей К., Сигел Джоел Г. Методы управления стоимостью и анализа затрат. Пер. с англ. – М.: Информационно-издательский дом “Филинь”, 1996. – 344 с. – (Серия “Экономика для практиков”).

УДК 657

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО, ЇХ СКЛАД ТА ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ

В.М.ГОЛОВАЧКО

Мукачівський технологічний інститут

У статті наведені визначення витрат виробництва різних вчених, а також подається перелік витрат, які включаються до виробничої собівартості продукції, запропоновані методи обліку витрат в залежності від його типу.

Випуск продукції, яка буде реалізована, і одержання максимального прибутку є головною метою виробничої діяльності підприємства. Але можливості його здобуття обмежені: по-перше, витратами виробництва, по-друге, попитом на вироблену продукцію. Не можна оцінювати прибуток підприємства, не маючи уявлення про витрати виробництва.

Повторення виробництва можливе тоді, коли засоби виробництва і робоча сила відтворюються. Для цього з вартості, отриманої після реалізації продукту, відповідна частина виділяється на заміщення вартості засобів виробництва та робочої сили, спожитих у процесі виробництва. Частина вартості товару, що має бути знову авансована на продовження виробництва, визначається як витрати виробництва.[1, с.224]

Витрати виробництва - це спжиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріалу, амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва).

Об’єкти та методи дослідження

Витрати виробництва розглядаються дуже багатьма вченими, кожен з яких визначає їх по-різному.

В своїй праці „Управленческий учёт” В. Палій та Р. Вандер Віл під „витратами” розуміють весь комплекс матеріальних та грошових ресурсів, який необхідний для створення продукту.[2]

На думку Н.М. Ткаченка, витрати – це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, що втілюють в собі минулу працю (сировину, матеріали, паливо та інше), певного встановленого розміру. [3]

В.В. Сопко вважає, що поняття витрат формують використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці. Грошовий вираз суми витрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття собівартість. Зміст термінів витрати та собівартість поєднується в понятті витрати виробництва. [4]

В.П. Завгородній розглядає витрати з точки зору собівартості: „В процесі виробництва продукції витрачається праця, використовують засоби виробництва та предмети праці. Усі витрати підприємства на виробництво та реалізацію продукції, що виражені в грошовій формі, складають собівартість продукції...”[5,583].

За словами Ф.Ф. Бутинця, "витрати виробництва – це вираження в грошовій формі поточних витрат трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції. Ці поточні витрати обліковуються та плануються як собівартість продукції”[6, 299ст.]

Результати та їх обговорення

Згідно пункту 11 П(с)БО №16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.[7]

До виробничої собівартості продукції включають:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

До складу прямих матеріальних витрат включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація тощо.

До складу загальновиробничих витрат включаються:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);
- амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів; оплата послуг сторонніх організацій тощо);
- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;
- витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу, відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом, витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);
- витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього середовища;
- інші витрати.

Метою обліку витрат на виробництво є визначення розміру витрат, які припадають на кожен окрему операцію або на кожний окремий продукт. Це необхідно для оцінки запасів і визначення прибутку.

Завдання обліку витрат на виробництво полягає в накопиченні даних для розрахунку собівартості одиниці продукції. Мета зведення даних в системі накопичення витрат – встановити величину витрат за двома головними об'єктами – за продуктом (для оцінки вартості запасу) і за центрами відповідальності (з метою контролю за рівнем витрат). Таким чином, система накопичення витрат – це сумування витрат за центрами відповідальності і розподіл цих витрат на калькуляційну одиницю.

Стан виробництва характеризується його ефективністю, технологічними параметрами, ступенем використання досягнень науково – технічного прогресу, місцем і роллю працівника у виробничих процесах. Обмеження ресурсів і досягнення планової ефективності потребують постійного зіставлення витрат і отриманих результатів. Ця проблема посилюється під впливом інфляції, коли дані про виробничі витрати необхідно повсякденно звіряти з даними майбутніх витрат, що залежать значною мірою від впливу зовнішнього середовища. Крім того, адміністрація з метою управління витратами і доходами спостерігає за ефективністю управління, за отриманими результатами від виробництва кожного виду продукту.

В цілому механізм господарювання підприємства визначається ступенем управління витратами.

Облік витрат виробництва є визначальним в загальній системі бухгалтерського обліку. Облік витрат – це сукупність свідомих дій, спрямованих на відображення операцій, що відбуваються на підприємстві протягом певного тимчасового періоду процесів постачання, виробництва і реалізації продуктів його праці за допомогою їх (процесів) кількісного вимірювання (в натуральних і вартісних показниках), реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість готової продукції.

Таке відображення забезпечує отримання вичерпної інформації, необхідної для того, щоб управляти підприємством і оцінювати його діяльність шляхом виведення фінансових результатів.

Проте визначення сутності обліку витрат на виробництво, крім технічної сторони, повинно охоплювати різноманітність способів підходу до організації управлінського обліку виробничої діяльності або трансформації обліку витрат на виробництво. Таким чином, визначення змісту обліку витрат створює реальні передумови моделювання його організації на підприємствах. Саме облік як

інформаційний потік, обернений процесу управління, буде не лише відображати дійсність, але й готувати інформацію для моделювання економіки підприємства в майбутньому.

Якщо розглядати облік витрат на виробництво як процес відображення використання витрат і результатів минулої, поточної чи майбутньої виробничої діяльності відповідної моделі управління, що орієнтується на досягнення основної мети підприємства, то така система обліку буде відповідати основним задачам управління собівартістю.

До основних завдань обліку витрат на виробництво відносять:

- інформаційне забезпечення адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень з врахуванням їх економічних наслідків;
- нагляд та контроль за фактичним рівнем витрат у співвідношенні з їх нормативами і плановими розмірами з метою виявлення відхилень і формування економічної стратегії на майбутнє;
- обчислення собівартості продукції, що випускається, для оцінки готової продукції і розрахунку фінансових результатів;
- виявлення і оцінка економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів;
- систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності для прийняття рішень, які мають довгостроковий характер;
- окупність виробничих і технологічних програм, рентабельність асортименту продукції, що реалізується на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Отже, основне призначення обліку витрат на виробництво – контроль за виробничою діяльністю і управління витратами на її здійснення.

Витрати виробництва в залежності від його типу можуть обліковуватись за декількома методами: позамовним, попередільним, попроцесним; із застосуванням або без застосування нормативного методу.

Нормативний метод застосовується для щоденного виявлення відхилень від діючих норм на виробництво з метою запобігання понаднормативних витрат. Витрати на виробництво обліковуються з поділом їх на три елементи:

- витрати в межах норм (плану, кошторису, квоти тощо);
- зменшення (економія) або збільшення (перевитрати) порівняно з нормою внаслідок зміни норм під впливом технічного прогресу;

- відхилення витрат порівняно з нормою у бік зменшення (економія) або збільшення перевитрати.

Попроцесний (простий, однопередільний) застосовується у виробництвах, де технологічний процес не поділяється на стадії. Здійснюються наступні операції:

- облік витрат на підставі первинних документів;
- розподіл витрат за визначеними процесами, розподіл за визначеними категоріями;
- розрахунок суми загальної величини витрат;
- розподіл витрат в залежності від виду продукції.

Попередільний (багатопередільний) застосовується в тому випадку, якщо сировина та матеріали проходять декілька закінчених стадій обробки (переділів). Витрати обліковуються в розрізі технологічних переділів, видів продукції, напівфабрикатів. Контроль витрат при цьому проводиться за кожним об'єктом обліку (технологічний процес, стадія, фаза виробничого процесу). Прямі витрати перевіряються по кожному переділу окремо, а в середині переділу – за видами продукції. [8]

Позамовний метод застосовується в індивідуальних та дрібносерійних виробництвах. Об'єктом обліку є окреме замовлення, оформлене договором між виробником та замовником. Виробничі витрати групуються по окремому цеху, далі сумуються в цілому по підприємству і потім здійснюють облік собівартості одиниці продукції по сумі усіх витрат.

Правильний вибір методів обліку витрат визначається особливостями технологічних процесів і залежить від керівництва та бухгалтерів самого підприємства.

Висновки

На нашу думку, серед різноманітних завдань бухгалтерського обліку процесу виробництва слід виділити облік витрат виробництва. Витрати виробництва є основою для визначення собівартості продукції, а отже від їх величини залежить ціна виробів. Підприємство повинно спрямувати свою роботу на оптимізацію витрат виробництва, оскільки від їх величини залежить результат його діяльності. На сьогодні залишилося небагато підприємств, що займаються безпосередньо виробництвом продукції. Більшість суб'єктів підприємницької діяльності займаються торгівлею. Але для того, щоб щось продавати, потрібно спочатку виробити. Саме тому обліку у виробництві повинна приділятися особлива увага, що, в свою чергу, допоможе виявити резерви

виробництва, знизити до оптимального рівня витрати виробництва і, відповідно, підвищити конкурентоспроможність виготовленої продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Г.Н.Климко, В.П. Нестеренко, Л.О. Каніщенко та ін.: За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк.. – Знання, 1997 – 743 с.
2. Управленческий учёт / Под редакцией В. Палия и Р. Вандер Вилла – М., 1987. – 480с.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік на підприємствах України з різними формами власності: Навчальний посібник. – 4-те вид., доп. – К.: А.С.К., 1998. – 800 с.
4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. – 2-те видан., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 500 с.
5. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні: Навчальний посібник. – 4-те видан., перероб. і доп. – К.: А.С.К., 1999. – 864 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит”. - 2-ге видан., доп. і перероб. – Житомир: ЖПІ, 2000. – 640 с.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318.
8. Ивашкевич В.Б. Что такое себестоимость продукции. – М.: «Экономика», 1972.

УДК 339.13.025.4

МІСЦЕ ТА ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА АНАЛІЗУ БАР'ЄРІВ ВХОДЖЕННЯ НА РИНОК.

О. В. ГАВРИЛЕЦЬ

Мукачівський технологічний інститут

В статті розкрито роль та значення інструментарію маркетингових досліджень в діяльності ринкових агентів, підкреслено необхідність його застосування в сучасних умовах господарювання; визначено об'єкти та особливості маркетингових досліджень в ході аналізу та оцінки бар'єрів входження на ринок; наведено основні види ринків залежно від наявності та висоти вхідних бар'єрів й окреслено, у зв'язку з цим, специфіку маркетингових досліджень.

В сучасних умовах господарювання, коли ринкове середовище характеризується елементами динамічності, невизначеності та багаторівневості (взаємозалежності) процесів, що там відбуваються, ведення успішної конкурентної боротьби ринковими суб'єктами можливе лише за умови формування та реалізації підприємством маркетингової концепції діяльності. Ця концепція ґрунтується на таких принципах, як: орієнтованість на споживача, його потреби і запити; комплексний підхід до розробки маркетингових планів; спрямованість на довгострокову перспективу розвитку фірми та